

HomePage: https://jhhistory.um.ac.ir	Vol. 52, No. 2: Issue 105, Autumn & Winter 2020 - 2021, p155-159
Online ISSN: 2538-4341	Print ISSN: 2028-706x
Receive Date: 08-06-2021	Revise Date: 26-06-2021
DOI: https://doi.org/10.22067/jhhistory.2021.70810.1054	Accept Date: 11-07-2021
	Article type: Book Review

Book Review for *Islam and Asia: a history*

Maryam Kahani, PhD Student, History and Civilization of Muslim Nations, Ferdowsi

University of Mashhad

Email: mkahani135@gmail.com

HomePage: https://jhhistory.um.ac.ir	سال ۵۲ - شماره ۲ - شماره پیاپی ۱۰۵ - پاییز و زمستان ۱۳۹۹، ص ۱۵۹ - ۱۵۵
شاپا الکترونیکی ۲۵۳۸-۴۳۴۱	شاپا چاپی X ۷۰۶-۲۲۲۸
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۰	تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۰۴/۰۵
DOI: https://doi.org/10.22067/jhhistory.2021.70810.1054	تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۱۸
	نوع مقاله: نقد کتاب

نقد و بررسی کتاب تاریخی از اسلام و آسیا

مریم کاهانی

دانشجوی دکتری تاریخ و تمدن ملل اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد

Email: mkahani135@gmail.com

مقدمه

کتاب تاریخی از اسلام و آسیا توسط چیارا فرمیچی، در سال ۲۰۲۰ م در انتشارات دانشگاه کمبریج^۱ نیویورک در سیصد و بیست و سه صفحه به چاپ رسیده است. نویسنده دانش آموخته دانشگاه سواز^۲ لندن

1. Formichi. *Islam and Asia: A History*. Cambridge University Press, 2020.

2. The School of Oriental and African Studies.

و دانشیار فعلی دانشگاه کرنل آمریکا است^۳ و در زمینه مطالعات اسلامی، منطقه آسیا و جنوب شرقی آسیا تدریس می‌کند.^۴ فرمیچی غیر از کتاب حاضر، آثار دیگری در این زمینه مانند مقاله «مطالعات اسلامی یا مطالعات آسیایی؟» (۲۰۱۶) دارد.^۵ پژوهشگران دیگری نیز در زمینه اسلام و مطالعات منطقه‌ای پژوهش کرده‌اند. از جمله، مسلمانان چینی و احیای اسلامی امت جهانی از استوارت (۲۰۱۶)؛^۶ سکولار و مذهب در مدیریت اسلام در سنگاپور اثر ام. ان. عثمان (۲۰۱۸)؛^۷ اسلام موسمی: تجارت و ایمان در ساحل مالابار قرون وسطایی، از اس. آر. پرنک (۲۰۱۸)؛^۸ و سایر منابع که نویسنده از آن‌ها به عنوان منبع در کتابش استفاده کرده است.

توصیف

فرمیچی در این کتاب به بررسی نحوه شکل‌گیری اسلام در آسیا، تاریخ، جامعه و فرهنگ‌های این منطقه از قرن هفتم میلادی تا به امروز می‌پردازد. کتاب دارای نه فصل است. نویسنده در فصل‌های اول و دوم به ورود اسلام به آسیا از راه‌های زمینی و دریایی از قرن هفتم تا هفدهم میلادی اشاره دارد که از طریق فتوحات، بازرگانی، سفرهای سیاحان و دانشمندان و جنگجویان در سراسر قاره آسیا و دریاهای آن انجام گرفت و با اقامت برخی از ایشان اسلام در این مناطق گسترش یافت. این امر موجب تلفیق تدریجی با آداب و رسوم سنتی مناطق مختلف شد که تضادی با آن نداشت. همچنین با حکومت‌های جهان اسلام تا دوره عثمانی ارتباط یافت. فصل سوم، اشاره به شکل‌گیری فرقه‌ها دارد، از جمله، تشکیل فرقه شاه ولی الله دهلوی در هند با هدف احیای اسلام اصیل. نویسنده در فصل چهارم و پنجم بیان می‌کند، فروپاشی دولت عثمانی (۱۹۲۴) و حضور استعماری اروپا و تلاش‌های ضد استعماری در جهت وحدت مسلمانان باعث ایجاد پان اسلام‌یسم شد. اما با اختلاف بین کشورهای اسلامی، زمینه تشکیل دولت‌های مستقل با گرایش ملیت‌گرایی اسلامی یا سکولاریسم فراهم شد که به دنبال آن روشنفکران و فعالان سیاسی با اندیشه دینی در صدد همبستگی و اتحاد فراملی برآمدند. سپس نویسنده در فصل‌های ششم و هفتم به انقلاب ایران

3. <https://einaudi.cornell.edu/discover/people/chiara-formichi>.

4. <https://asianstudies.cornell.edu/chiara-formich>.

5. Formichi, "Islamic Studies or Asian Studies? Islam in Southeast Asia," *The Muslim World*, 106 (4) 2016: 696-718.

6. Stewart, A. B. *Chinese Muslims and the global Ummah Islamic revival and ethnic identity among the Hui of Qinghai Province*, London: Routledge, 2016.

7. Osman, M. N. "The secular and the religious in the management of Islam in Singapore," *Journal of Muslim Minority Affairs* 38(2) 2018: 246-262.

8. Prange, S. R. *Monsoon Islam: trade and faith on the medieval Malabar Coast*, New York, NY: Cambridge University Press, Chapter 2, "The Mosque." 2018.

(۱۹۷۹) به‌عنوان عاملی در عدم اطاعت از غرب اشاره می‌کند که به گفتگوهای گسترده‌تر در مورد فعالیت‌های اسلامی در حوزه عمومی آسیا تبدیل شد و ایده فراملی را تقویت کرد؛ چنانکه با اشغال افغانستان در دهه ۱۹۸۰ توسط شوروی، عکس‌العمل کشورهای اسلامی را تحت عنوان جهاد برانگیخت. در ادامه این مسئله در فصل هشت، با توجه به فناوری‌های قرن بیست و یکم و ارتباطات، نویسنده به تقویت «امت جهانی» و فضای اندیشیدن جدید ورای مرزها، اشاره کرده است. فرمیچی در فصل نهم که مهم‌ترین فصل کتابش است، به بررسی مطالب نویسندگان و نظریه‌پردازان در مورد اینکه آیا مردم آسیا اسلام ظاهری دارند و اصل عقاید ایشان را ترکیبی از آیین‌های بودایی و هندویی و اسلامی است، یا اسلام واقعی؟ و آیا باید مطالعات اسلامی در آسیا مطرح شود یا مطالعات آسیایی؟ پاسخ می‌دهد و تاریخ آسیا را مرتبط با اسلام می‌داند.

تحلیل

به نظر می‌رسد این کتاب در ادامه مقاله، «مطالعات اسلامی یا مطالعات آسیایی؟» است که در سال ۲۰۱۶ توسط نویسنده نگاشته شده است. نویسنده به اسلام به‌عنوان یک دین زنده و یک ایدئولوژی سیاسی در قرن بیستم اندونزی و آسیای جنوب شرقی به‌طور گسترده‌تر تمرکز می‌کند. وی در صدد رابطه پیوسته بین مطالعات آسیایی و مطالعات اسلامی است که رویکرد و نظریه اصلی کتاب است و از نظر نویسنده این در حالی است که به ویژه در دوران پسااستعماری و تشکیل دولت‌های ملی در آسیا که برخی با رویکرد سکولاری است، بسیاری از محققان و نویسندگان در مورد این حوزه مانند، کلیفورد گیتز^۹ و ون لور^{۱۰} اعتقاد دارند که اسلام در این مناطق دارای پوسته نازکی است و عمق اعتقادات مردم این نواحی همان ادیان گذشته بودایی و هندویی است. به همین دلیل نویسندگان و محققان مطالعات آسیایی و اسلامی آسیا را به‌طور جداگانه مطالعه می‌کنند. نویسنده در این کتاب با رویکردی نوآورانه به‌خصوص استفاده از رویکرد فرهنگی، در تلاش است با ذکر شواهد و دلایل، از جمله تأثیر اسلام در زمینه‌های مختلف بر این مناطق و همچنین تأثیر گرفتن اسلام از فرهنگ این مناطق، مشارکت مردم این منطقه در مناسک اسلامی و محرمات آن و نقش زن با توجه به توصیه‌های قرآنی و تشکیل فرقه اسلامی و صوفی این نظریه را رد کند و اسلام را بخش جدایی‌ناپذیر آسیا بداند و با الگوی محوری اصالت و اقتدار اسلامی، تأثیر مسلمانان را مشخص کند. وی در فصل نهم که از نظر وی مهم‌ترین فصل کتاب است، اشاره دارد که در دهه‌های ۱۹۷۰ تا

9. Clifford Geertz, *The Religion of Java*.

10. J. C. van Leur.

۱۹۹۰، محققانی مانند مارشال هاجسون^{۱۱} و ریچارد ایتون^{۱۲} برای برجسته سازی سهم مسلمانان آسیا در تشکیلات جهانی اسلام تلاش کرده‌اند، اما موفقیت چندانی کسب نکرده‌اند.^{۱۳} نویسنده موفق به اثبات این مسئله شده است که اسلام در ذات مردم آسیا است و مطالعه آسیایی و اسلامی در کنار هم امکان‌پذیر هستند.

از جمله محدودیت‌های نویسنده، اینکه وی با دامنه وسیع جغرافیایی، زبانی و تاریخی روبه‌رو بوده است که برخی تعصب‌های نژادی بر آن حاکم است. نویسنده از محدودیت ساختاری رشته معارف اسلامی نیز سخن گفته است.^{۱۴} وی همچنین از محوریت عربی اسلامی گله‌مند است. محدودیت بعدی که نویسنده مطرح می‌کند، اینکه نتوانسته است شرح صحیحی از تأثیر اسلام درباره هویت‌های جنسیتی بیاورد اما در مورد نقش زنان در فصل‌ها و در لابه لای متن، مطالبی را ذکر کرده است.^{۱۵}

ارزیابی و نتیجه‌گیری

رشته تحصیلی، تدریس و توجه نویسنده به مطالعات اسلامی، تاریخ و مطالعات منطقه‌ای است که همسو با مطالب کتاب است. علاوه بر آن حضور وی در این منطقه در دوران تحصیل که موجب آشنایی او با مردم این منطقه است، اعتبار مطالب کتاب را افزایش می‌دهد. نویسنده از ابعادی همه‌جانبه مطالب را مطرح کرده است؛ چنان که به حوزه تاریخ، انسان‌شناسی، هنر، معماری، علوم سیاسی، دین و فرهنگ توجه دارد و حتی به مسائل ادبی هم توجه دارد و از شعر نیز استفاده کرده است. از آنجایی که نویسنده کتاب را برای دانشجویان نوشته، هدف وی ارائه اثری صرفاً پژوهشی نبوده است اما می‌توان گفت که این اثر مخاطبانی از میان معلمان، دانشجویان و پژوهشگران را به خود جلب خواهد کرد.

عدم استفاده از منابع دسته‌اول به نظر یکی از نقدهایی است که متوجه اثر است، اما از آن جایی که نویسنده روش خود را در استفاده از منابع تحقیقاتی معاصر جدید و انسان‌شناسی می‌داند، این مسئله تا اندازه‌ای رفع می‌شود. ضمن این که در فصل‌های کتاب در قسمت اطلاعات بیش‌تر از منابع اصلی استفاده کرده است. به نظر می‌رسد نویسنده در برخی قسمت‌ها سوگیری‌هایی دارد. برای نمونه، در نقشه‌ها از انتخاب نام برای خلیج فارس خودداری کرده است، در حالی که تمامی نقشه‌ها حاوی نام دریاهاست. نویسنده تنها در یک نقشه نام خلیج فارس را درج کرده است و در سایر نقشه‌ها از آن نامی نبرده است.

11. Marshall Hodgson's *The Venture of Islam*.

12. Richard Eaton.

13. Formichi, *Islam and Asia: A History*, 267.

14. Idem, xv.

15. Idem, xiv.

همچنین نویسنده از دوره حیات بیرونی غفلت کرده و از او با عنوان دانشمندی «ازبکستانی» یاد کرده است؛ در حالی که ازبکستان پس از فروپاشی شوروی به عنوان کشور مستقل شناخته شد. از آنجایی که نویسنده به ایران و نقش آن در تمدن اسلامی و گسترش اسلام توجه ویژه‌ای دارد، شاید بهتر بود بیرونی را به عنوان دانشمند ایرانی معرفی می‌کرد.

متن ساده و روان است اما در عین حال به اشاره خود نویسنده، اطلاعات غنی و مفصلی ارائه می‌دهد.^{۱۶} از مزایای کتاب این است که نویسنده در هر فصل مطالبی برای اطلاعات بیشتر در رابطه با یک موضوع یا اصطلاح مهم هر فصل در کادرهای مستقل می‌آورد. وی در پایان هر فصل نتیجه‌گیری هم دارد و همچنین برای مطالعه بیشتر خواننده کتاب‌ها و مقالاتی را معرفی می‌کند که در رابطه با موضوع همان فصل است. دیگر اینکه می‌توان همه کتاب را خواند یا هر فصل را به طور جداگانه خواند زیرا فصول لزوماً ادامه یکدیگر نیستند.^{۱۷} مطالعه این اثر به پژوهشگران تاریخ فرهنگی اسلام در آسیا توصیه می‌شود.

16. Idem, xiii.

17. Idem, xiv.